

4 Ka schual lestma!

Bar paitnaz an sántzta 27 von bimmat, di drai in tages in Kulturinstitut Lusérn, balda bart khemmen gizoaget dar naüge schualpuach gemacht von Kulturinstitut Lusérn pittar hilfe von Toalkamòu vodar Zimbar Hoachebene un vodar Autònome Redjón Trentino Südtirol.

Sabato 27 ottobre, ad ore 15 presso il Kulturinstitut Lusérn, verrà presentato il nuovo sussidiario in lingua cimbra realizzato dall'Istituto Cimbri, con la collaborazione della Magnifica Comunità degli Altipiani Cimbri e della Regione Autonoma Trentino Alto Adige.

**Istituto Cimbri
Kulturinstitut Lusérn**
Tel. 0464-78.96.45
info@kil.lusern.it
www.istitutocimbri.it

MÈLDUNG/AVVISO

A konkurso vodar Provintz vo Tria auzonemma a mentsch vor in KIL

Dar KIL macht bizzan ke 'z izta auzgánt dar bándò zoa auzonemma a mentsch vor in prodjèkt *Khlummane lustege* tritt. 'Z mentsch mocht khánen ren gerècht azpe biar un mocht hám in pefèl vodar Zimbar Zung stèpfli B2 odar C1. 'Z izta zait innzochraibase finn at mittartage von fíntzta 25 von bimmat. Zo bizzasan mearar tütat gian atti website von KIL www.istitutocimbri.it in news odar atti website vodar Provintz www.concorsi.provincia.tn.it

Selezione pubblica, per esame colloquio, per l'assunzione con contratto a tempo determinato (a tempo parziale 24 ore) di personale con mansioni di **assistente ind. storico/culturale - esperto di lingua cimbra**, categoria c, livello base 1ª posizione retributiva, da parte dell'Istituto Cimbri - Kulturinstitut Lusérn, per garantire assistenza alle attività scolastiche quotidiane dei bambini di età compresa tra i 3 mesi e i 6 anni.
Scadenza: ore 12 di giovedì 25 ottobre 2018
Info: www.istitutocimbri.it (sezione news) o www.concorsi.provincia.tn.it

Dar sèll vo haür iz furse gest dar peste summar vor in turismo Ploaz laüt afti pèrng

Il 2018 segna il profilo di un nuovo tipo di turismo: meno mordi e fuggi e più orientato al settore ecologico; riserve, parchi naturalistici, esperienze a contatto con la natura la fanno da padrone anche tra gli stranieri che rappresentano il 40,2 % delle presenze in Italia. L'ultimo rapporto della BIT parla chiaro: in Italia il turismo è in costante crescita da tre anni. Se già nel 2016 e nel 2017 il quadro che si coglieva era molto positivo, il 2018 non lascia adito a dubbi: si registra infatti un ulteriore progresso del 4%. Un trend di crescita che interessa non solo il mare ma anche la montagna, soprattutto l'Arco Alpino.

Dise lestrn zen tang soin gest khalt, siánka azta di sunn iz hèrta gebest hoach in hümbli: 'z iz genümma leng di nas auz pa vestar zo vorstiana ke dar summar iz verte; di sbem in balt soinda neméar un di khüdjrar ham abegevazt di pèrng. 'Z iz neméar zait vo ombrelü, spiädje, zo giana zo vänga di sunn afti kampigindar odar nidar ná in sea, zo stiana da huam ána zo tüana nicht. Setémbre un otób're soin defátti di mánat boma mocht khearn bodrüm in lem vo alle tage. Bar bizzan boll gerècht ke

dar turismo, daz earst von alln pròpio dar sèll von summar, iz furse da bichtegarste bichtschaft vodar Zimbar Hoachebene un asó, untar ditza timplz lacht vo dise earstn tang vo herbest, iz djüst machan zboa konte afti stadjóng apéna verte zo vorstiana bia si iz gánt, baz di turistn hám geprenk un vortgitrakk vodar únsar earde. Ma bar hevan á khödante ke dar summar 2018 iz gest allz ummaz guat zo geba gántz guat risultáte. 'Z iz gest pròpio vor da groaz hitz vo sunjo, ludjo un agosto defátti ke vil laüt soin vonkánt vodar statt un soin auvarkhennt zo vänga di vriss, hevante in nummar vo laüt boda hám genützt albèrge, birthaüsar un boténg. Dar ispat, dar istituto vor di statistika vo

dar Provintz vo Tria, un Federturismo soin drá zo lesa au di lestrn date ma sa hám sa khótt ke dar turismo in Beleschlánt iz gekressart vil ditza djar: di laüt pan summar süachan no 'z mer - in Sicilia izta gerift haür quase daz dupplte vo laüt baz vert - ma di pèrng o, pinn Trentino vorá alln, rüavan au ploaz laüt, nèt lai belese, ma taütsche, inglésan un frantzésan o. Bar mochanaz defátti nèt vorgezzan ke bar hám an earde boda iz gántz schümma un boda no iz guat zo rüava her vil laüt alle djar: di birthaüsar soinse vil vorpezzart, di vil musèi bobar hám soin uantze, di beldar soin dèstar vor alle un di kultúr, di tradizióngen un di stòrdja, pensárbar lai da sèll ágepunter in Earst un in Zboate Bèltskriage sichar machan soi toal. Pitt ditza, lebar panándar alle di staigela ummar pa beldar - Ná in tritt von Sambinélo, dar staige von per un dar sèll von Kriage - un dar naüge ratbege: bar soina ná zo macha khennen gerècht fra di djunge laüt o. Allz ditza berat sa genümma zo macha vodar Zimbar Hoachebene ummandar von pestn plètz von Alpn.

AVT

Zimbar Koràle 2018

Concerto 4 agosto '18 - Carbonare

Le tradizioni, gli usi e costumi e soprattutto la lingua cimbra sono al centro degli obiettivi della Corale Polifonica Cimbri che si appresta a finire un 2018 pieno di attività e di novità con uno splendido viaggio nella capitale italiana dove promuoverà la nostra minoranza linguistica in una giornata interamente dedicata alla cultura.

'Z djar 2018 iz gest a vollz djar vor únsar Zimbar Koràle boda iz hèrta ná zo süacha naüge esperièntze zoa zo stiana pitnándar, zo singa un zo traga ummar da zimbar kultúr un zung. Est di kantör soin gerift z'soia 22: 4 naüge boda soin inngretret in di lestrn mánat; daz schümma iz ke dise laüt soin nèt lai vo Lusérn, odar oriundi vo da, ma sa khemmen vodar gántzan hoachebene o: ditza bill soin gemunt ke alle dise laüt hám vorstánt un darchénnt bia bichte 'z izta da zimbar kultúr. Di Koràle hatt gearbatet gerècht un di kontzèrtn, ditza djar, soin gest zbolve, ettlane da námp un ándre vort bait. Da atz Lusérn hámsa gesunk in okkasióng von "Bodrüm atz Lusérn" un vodar manifestazióng vodar Khnöpplspitzschual. Hèrta da, hámsa gemacht in tradizióal kontzèrt von summar: in sántzta vor Ferragosto, in a Sala Bacher voll pitt laüt boda hám gemakk gödarn an abas schümmana musik vodar Koràle un von kòro ANA vo San Maurizio vo Verona boda di

únsarn soin gest zo singa ka lánge. Da atti hoachebene di Koràle hatt gesunk pinn kòro Fontanelle un Martinnella in okkasióng vodar Adunata von Alpin in madjo. An ándra bichtege okkasióng iz gest di inauguratzióng von Festival dell'Etnografia boda iz khent augerichtet a S. Michele all'Adige. Ma bia bar hám khótt an earstn, da Zimbar Koràle trakk nèt lai di zung ma di kultúr o, un vor daz sèll ditza djar o, hámda nèt gemak veln okkasióngen zo stiana pitnándar zimbar laüt boda hám únsarne lestéssege burtzan: di laüt vo Terragnolo un di nevan vo Siege. Pittn earstn di Koràle hatt gesunk in okkasióng vodar "festa cimbra" vo Terragnolo in kompanja pittn kòro Monte Pasubio boda hatt proponárt in alt kantzù von "Padre Nostro" azpe biar. Pinn slegram, anvètze, izesse getroft pinn kòro della Spelonca vo Robán, boda sink azpe biar disar o. Est auz pa herbest dar Zimbar Koràle paitetar an ándarn bichtege viázò nidar a Roma zoa zo glana, in kompanja pinn ándarn laüt vo Lusérn un von Mòknar, atnan gántzan tage augerichtet von Ministero vodar Kultúr zoa zo vaira un zo macha khennen di taütschan mindarhain vo Tria. Dena, pan bintar, bartnsa gian au kan Mòknar zo singa in kompanja, un dena atz Lusérn barta soin dar Kontzèrt vo Boimichtl!

Giada von Galén

Di trutn

Vor tausankh djar di stòrdje von trutn soin khent abegiprenk von únsarne Alte vo sèmm bosa soin khent un von Nòrt Tíról. Pittar zait quàse alle hám vorgezzt bazza soin di trutn. Di altn stòrdje vo Lusérn boda aukontàrn bazza soin un bazza tüan di trutn soin drai. In alle drai di stòrdje izta geschribet ke di trutn, diarnen odar baibar, tutschln auz 'z pluat in mánnen padar nacht bisa slavan. Ditza iz sichar gest daz sèll boda hatt gimacht úbarsetzan belesch "trut" azpe "vampira". Vor alla disa zait disa tradutióng hattaz lugárt a snitle vodar únsar kultúr. Di trutn soin sichar eppaz ándarst baz di "vampirn". In únsarne stòrdje di trutn soin nèt toate laüt boda khemmen auz von grébar, paizan di mánnen, tutschlnen auz 'z pluat un dena khearnsa bidar bidrüm z'slava. An ándarz sachan bodar auzziaget di trutn von ándarn "vampirn" vodar Európa iz ke 'z izta geschribet atz khummana sait ke khemmen gipizt vonaran trut machte khemmen a trut di sèlbart. In Taütschlánt izta gest a bort boda iz abekhennt vo "trut" un ditza bort iz gest 'z bort "drude". In di lestrn vünfhundart djar, però, di taütschan hám gibèkslt 'z bort "drude" pinn bort

"hèks" un di zboa börtar billn muanen daz gláichege. Ma únsarne trutn soin njánka hèksan, da hám nicht zo tüana pinn taüvl un in di stòrdje gischribet azpe biar khemmensa nia gihoazt asó. An lestrn mochtma khön ke di trutn, balsa khemmen darchennt, mang sogitarn zo leba in patze in lánt in tortimitt alln in laüt. Dar smitt vodar earstn stòrdja haltet perfinn a trut azpe baibe! Azza beratn gest hèksan odar "vampirn" gloabe ke di laüt beratn nèt gest asó guat pitt imeándarn. Asó, vor di belesan di trut iz a "vampira" un vor di taütschan iz a hèks. Un alóra, djüst, di trutn ber soinsa gest? Zo magaz khön mochtma gian hintar vo tausankh djar. In di sèlln

zaitn di laüt hám gigloabet ke 'z soinda gest "gaistarn" bodase soin drau gisotzt obar in mánnen boda soin ná gest z'slava un hámsa gimacht gian in intrüam di laüt. Sa soin nèt gest znicht azpe di "vampirn" odar di "hèksan" un njánka hámsa gimakk machan kartza vil schade ánka azza hám auzgitutschlt a trupf pluat. Vor ditza di muatar von spus vodar earstn stòrdja lacht balse hóart bazda aukontàrt soi sun vo soin baibe.

Rodolfo

Dar herbest un di arbatn in di èkhar

'Z iz a schümmadar herbest, disar vo haür, ma i pin da alümma un dar tages, asó stille, iz loune un alóra geade auz, zo macha zboa passan. 'Z püable loafmar zuar allz kontént, 'z ziagetmar di bala un böllat azze spil pitt iz. Ma i pin kartza alt un müade un alóra, azpede hèrta túa, khüden zo sitzase atz penkhle un zo lüsna a stòrdjele. Sèmm nidargesotzt khemmemar in sint di baibar auz pa èkhar, boda pròpio in disa zait, hám gelest di patátn. Est o soinda famildje bodase setzan, ma dise djar alle di fanétschan umme 'z lánt, von Kraütz sin durch afte Prach, un di sèlln nidar untar, in di Láitn, soin gest kultivárt un di laüt hám gesetzt patátn sin nidar in Grántsch. Un alóra vänge á zo kontàra. Dise djar, di arbat in di èkhar, hatt

ágeheft lai vort dar snea, balda di baibar soin gánt zo hauga un zo traga au di earde. 'Z khinn schaugetne á, ma bia trang au di earde, izzedá nèt sa in di èkhar? Eh, beratn asó dèstar. No no, ma hattze augetrakk pittar tschovér vo züntrest sin zöbrest in akhar ombróm di èkhar, di sèllnen auz von lánt, soin gest alle stikhl, un in haugan un in lesan di patátn, di earde iz nidargerütscht. Dena, pittar haugé, hámsa gehauget un auzgenump alle di burtzla boda soin gest drinn in di earde, zoa azta nèt aukhemm kartza vil billez grass in akhar, pittn patátn. Ma, balda di laüt soin gest arm, hámsa nèt nidargelekk a gántza patát, vil vert hámsase getoalt, zo haba mearar sám. An arma bittova pittn khindar khlumma, hatt persin gesetzt lai di khoüm, un

hattze gesenk, lazzante alla soi arbat in di hent vo epparümaz hóachar baz biar, un bildo bizzan khinn? Si hatt nia gelest sovl patátn azpe daz sèll djar, ma disa iz an ándra stòrdja. Un alóra geabar vür, khinn. In akhar, pittn budáil, hámsa gemacht di beln un dena biar khindar soin nágánt pittn patátn zo setzase, ma miga asó azpe sa soin gevállt auz von hent, no no, ummana afte bóttá un alle bait geláich ummana vodar ándarn. Dena, balsa hám ágeheft z'spitzra, soinsa gánt zo djetase, asó hoatzse di arbat zo ziaga vort daz bill grass. Spetar, balsa soin gest hóachar, hámsase augezoget. No no, khinn, auziang di patátn billz nèt soin gemunt aulesanse, ma ziangen zuar di earde un magàre gemen a hempfle saltz. Laise laise iz khent herbest un zait zo lesa-

se. Alóra saibarda gest alle biar khindar, auz in di èkhar, zo helva zuardjukhane in di haüfla. Ja, ombróm di patátn hattmase auz-zornirt. Di groazan soin gest z'ezza, dena hattma gehalt di mezonatn alz sám un di khlumman, boda est di meararstn lazzan lai auz in akhar, soin gest vor di sboi. An lestrn soinsa khent getrakk in an tunkhlín rovólt un geleart nidar in di kaltre, zoa azza stian trukhan un azzase nèt bosünnen. 'Z khinn schaugetne á, dena khützmáre ke in di schual o machansa in gart, in sèll au garade pa maur. Est pinnez i boda darstéat, di gert un di èkhar au pa fanétschan khennese, ma in gart au panar maur vonan haus, in sèll muche no lirnen zo machanen.

(n.g.)